

Josep C. Romaguera

Per motius d'edat —recentment superat el meridià de la vintena— considero que no puc presentar-me a mi mateix sota el qualificatiu, selecte i honorós, de "fordià", no tan sols perquè estem parlant de paraules majors, sinó pel simple fet que el temps biològic, i la inaccessibilitat, no m'ha permès conèixer tota l'obra de John Ford i molt menys aprofundir als nivells que es requereixen quan es parla d'un director que, no només per la crítica especialitzada, sinó pels seus propis companys i camarades de la professió ha estat considerat el millor director de la història del cinema. No em considero capaç, per tant, de poder contemplar, gaudir i diseccionar un univers tan personal i complex, fins i tot contradictori, com el que al llarg de la seva trajectòria cinematogràfica ens ha deixat aquest cineasta. Tan sols em puc atrevir a deixar-me fascinar i atrapar per una obra cinematogràfica que, per diversos motius, ja siguin estètics, narratius, sentimentals, em conscienciïn, em demostren que allò contemplat no està al meu abast i que intueixo com una autèntica expressió artística.

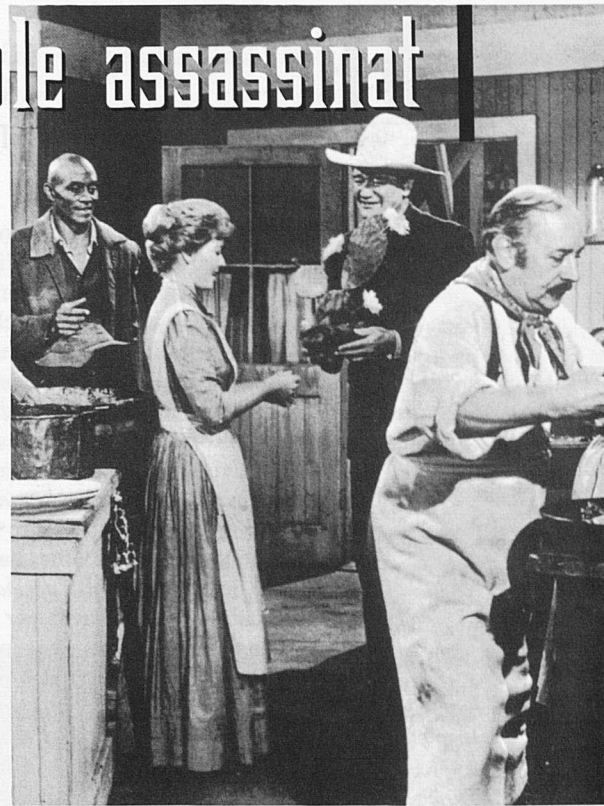
Avui dia, parlar de John Ford o d'alguna de les seves obres —en aquest cas *L'home que disparà Liberty Valance*—, pot esdevenir en una tasca redundant i embafada de tòpics, perquè és gairebé infinita la quantitat d'opinions que s'han vessat sobre la seva figura i les seves obres. Així doncs, no seré jo qui ara busqui l'originalitat en les meves paraules, qui busqui la idea inaudita o una opinió susceptibles de polèmiques. És una qüestió de pudor, de respecte o, per què no?, de covardia davant la figura mítica, cèlebre de John Ford. Aquestes paraules, insuficients —i no es tracta de falsa modestia— són un intent, gairebé un simulacre de les idees i les emocions que em transmet una nova revisió d'una obra cabdal com és *L'home que disparà Liberty Valance*.

Una nova revisió en la qual allò que més m'ha cridat l'atenció —en altres ocasions serà la bella història d'amor protagonitzada per Hallie (Vera Miles), serà el conflicte entre civilització i barbàrie o serà la seva precisa estructura narrativa i dramàtica— i que em sembla que més pot estranyar l'espec-

tador que vegi per primera vegada la pel·lícula és l'evident i marcat caràcter teatral de la seva posada en escena, tenint en compte que ens trobem, en principi, dins un gènere com el *western* —encara que el film desborda els límits genèrics—. Tant els decorats com l'ús de la il·luminació i la interpretació dels actors posa de manifest una forta influència i vinculació amb l'art escènic, la qual cosa crea un ambient abstracta i distant, absent de qualsevol elaboració realista, en un film que, per cert, fou rodat íntegrament en estudi.

L'home que disparà Liberty Valance és una pel·lícula concebuda d'una manera austera i simplificadora, que rebutja qualsevol refinament visual, que evita cap indici d'exuberància, com ho demostra per exemple l'escena en què Liberty Valance i els seus sequaços assalten la diligència en què viatja Ransom Stoddard, l'advocat interpretat per James Stewart que es trasllada a la conflictiva localitat de Shinbone. Una escena, aquesta, que posa de manifest una artificiositat, que remet a les pel·lícules de sèrie B, i allunyada completament de les típiques i característiques constants visuals sobre els quals s'ha fonamentat la fisonomia d'un gènere que s'ha nodrit de la captació dels espais oberts i naturals, com per exemple el mític Monument Valley, gairebé omnipresent en la filmografia fordiana. I si volen un altre exemple només han de prestar atenció a l'ús que es fa de la il·luminació en el moment en què Dutton Peabody, el propietari, director i redactor del Shinbone star, periòdic local, descobreix la presència del famós lladre i assassí.

Em resulta inconcebible pensar que aquest element teatral estigui provocat per un desinterès i una manca de motivació per part del seu director, com a vegades s'ha comentat. Aquesta opció estètica proposada per John Ford considero que està motivada per una doble intenció. Per una banda, aportar a la posada en escena un caràcter brechià, com s'ha destacat més d'una vegada, la qual cosa faria, en primer lloc, que el propi film assumís la seva con-

dició d'espectacle representat, esquivant així qualsevol identificació "realista", i, en segon lloc, que l'atenció de l'espectador es centrés en el contingut del discurs de la pel·lícula.

Per altra banda, i seguint el que fins ara he plantejat, aquest factor teatral esdevé una decisió conseqüent i coherent amb el tema plantejat per *L'home que disparà Liberty Valance*, que no és un altra que el procés de desmitificació d'un univers, un món, el *far west*, regit per la llei de les pistoles i protagonitzat per herois legendaris. L'abstracció que regeix la seva posada en escena, juntament amb la concisió de la planificació —exemple de com expressar el màxim amb els mínims recursos—, aporten un caràcter testamentari al film, i permeten definitiva, John Ford afirmar que ens trobem davant la clausura del gènere, com si el mestre ens digués que ja no és possible cavalcar a través de les terres verges de l'oest. Així doncs, *L'home que disparà Liberty Valance* esdevé una paràbola sobre el pas dels temps i els canvis que això implica i s'erigeix en una madura i nostàlgica reflexió, carregada de nostàlgia amarga, recorreguda per un desencantat escepticisme, sobre un territori mític construït amb cel·luloide, sobre una manera d'entendre el cinema i també tota una part de la història nord-americana, aquella que es fonamenta amb llegendes com la que dona títol a aquesta obra cinematogràfica. ■